

Ala xa Waxayi

Masenyi nde yi Kitaabui xa fe ra

Annabi Yaya naxa yi Kitaabui səbe waxati xərəxəe bun ma. Mangasanyi jaaxi nu na Isayankae jaxankatafe temui naxe, Ala naxa e yaabi yi masenyi ra naxan nōma findide madundai xungbe ra danxaniyatœe bə naxee na tɔɔrɔfe Sentane saabui ra.

Isa yi Kitaabui fələma bataaxe solofera nan na danxaniyatœe pama ndee bə. A a masenma a a e xa wali birin kolon, naxan fanxi, a nun naxan mu fanxi. Na findixi seriye nan na adamadie bə. Ala fe birin kolon. A lanma won xa a kolon a won ma fe yo mu noxunxi Ala ma. A mu neemuma won ma wali yo ma. Na masenyi mɔɔli nan nōma won madundude xa won na tɔɔrɔfe Ala xa fe ra, kɔnɔ a man nōma won magaaxude xa won na fe jaaxi nde kui.

A firin nde, yi Kitaabui a masenma ne won bə a Ala fe kolon naxan fama rabade dunija ma. Ala Sentane xa wali kolon, a mixi madaxuma ki naxe. Sentane jɔɔxɔ a ma a a nōma nōde Ala senbe ra. Wule nan na ki. Yi Kitaabui xa masenyi xungbe findima Ala xa xunnakeli nan na. Sentane fama ne Ala nun danxaniyatœe gerede, a fa mixi seniyenxie tɔɔrɔde a gbegbe ra. Kɔnɔ a rapɔnyi, Ala fama ne Sentane nun a foxirabiree birin xa fe xun nakanade, a e woli yahannama te nun soda xɔɔra, e luma dennaxe abadan. A fa a xa pama tongo, a e raso ariyanna kui, dennaxan xili falama «Darisalamu Néene.» Menni, adamadi kisi kolonma ne naxan maniyə mu na. Faxe mu na, tɔɔre mu na. Hæeri nan tun na menni Alatala seeti ma.

Yi Kitaabui xaranfe ndedi xɔɔxɔ, barima səbeli na a ra naxan taali wɔyenyi rawalima a gbegbe ra. Misaali gbegbe na a kui naxee a niyama a fahaamu xa xɔɔ. A mu lanma mixi xa kankan misaali nde ma naxan xɔɔxɔ. Won xa na birin xaran, alako won xa masenyi xungbe to naxan minima yi Kitaabui kui. Na mu xɔɔxɔ ałɔ misaali xunxuri nde naxee rawalima yi Kitaabui kui.

Ala xa lɔnni fi won ma yi xaranyi kui. Amina.

Ala xa Waxayi

¹ Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa laamatunyi nan ya, Ala naxan fixi a ma. A xa maleke naxa na rasanba a xa konyi Yaya ma, alako Ala xa konyi di birin xa a kolon fe naxan fama rabade yi waxati. ² Yaya findixi seede nan na Ala xa masenyi xa fe ra a nun Ala xa Mixi Sugandixi Isa xa seedejəxçya xa fe ra. A naxan to, a naxa na birin masen. ³ Heeri na a xaran mixi bε, a nun naxee e tuli matima yi masenyi ra naxan tixi Ala xili ra, e man fa yi səbeli ratinmε, barima waxati bara makɔrε.

⁴ N tan Yaya, n bara yi səbeli ti Isa xa danxaniyatœ pama dɔxɔ solofera ma, naxee na Asi bɔxi ma. Ala xa hinne nun bɔnɛsa fi wo ma, Ala naxan na xoro, to, a nun tina. Xaxili solofera naxee na a xa mange kibanyi ya i, nee fan bara hinne wo ra, ⁵ a nun Ala xa Mixi Sugandixi Isa, naxan findixi seede tinxinxi ra, naxan singe keli mixi faxaxie tagi, naxan dangi bɔxi mange birin na. Matɔxœ na Isa nan bε, naxan won xanuxi, naxan won nakisixi won ma yunubie ma a wuli saabui ra. ⁶ A bara won naso Ala xa mangεya niini bun ma, a bara won findi sərexedubεe ra a Baba Ala bε. Nɔrε nun senbε na a bε abadan! Amina.

⁷ Wo wo ya rate koore ma,

a na fafe nuxuie kui.

Adamadi birin a toma nε,

hali naxee a masɔxɔ.

Dunija si birin fama sunnunde a xa fe ra.

Iyo, a na na ki nε. Amina!

⁸ Marigi Ala xa masenyi nan ya: «N tan nan na a fɔlε ra, n tan nan na a rajɔnyi ra, n tan naxan na xoro, to, nun tina, Senbε Birin Kanyi.»

⁹ N tan Yaya, wo ngaxakerenyi, won birin na tɔɔrɔfe, won birin na Ala xa mangεya niini nan bun ma, won birin tunnabexixi Isa xa fe i. N nu na Patimosi suri nan ma Ala xa masenyi nun Isa xa seedejəxçya xa fe ra. ¹⁰ Ala xa lɔxɔe, Ala Xaxili Seniyenxi to n suxu, n naxa xui nde mε n xanbi ra. A senbe gbo alo sara xui. ¹¹ A naxa a masen n bε, «I naxan toxi, a səbε Kitaabui kui, i xa a rasanba danxaniyatœ pama dɔxɔ solofera ma, naxee na Efese, Simirina, Peregamo, Tiyatire, Saradesi, Filadelifiya, nun Layodiseya.»

¹² N naxa n mafindi alako n xa a to naxan wɔyεnxi n na. N to n mafindi, n naxa lanpui xεema daaxi solofera to. ¹³ N naxa adamadi maniye to na lanpuie tagi, donma

kuye ragoroxi a ma, bəleti xəema daaxi balanxi a kanke ra.¹⁴ A xunyi nun a xunsexə nu fiixə alə yəxəə xabe fiixə, xa na mu a ra balabalanyi. A yae nu yanbama alə te.¹⁵ A sanyie nu gbeelixi alə wure gbeeli raxunuxi, a xui nu gbo alə baa mərənyi xui.¹⁶ Tunbui soloferə nu na a yirefanyi bəlexə, santidegəma də firin daaxi xəjənxi nu na a də i, a yatagi mayanbama alə soge xənə.

¹⁷ N to a to n naxa bira a bun ma, n fa lu alə mixi faxaxi. A naxa a yirefanyi bəlexə sa n ma, a fa a fala, «Hali i mu gaaxu. N tan nan na a fələ nun a rəpənyi ra.¹⁸ N nijə na a ra. N nu bara faxa, kənə yakəsi n nijə na a ra abadan. Faxə nun aligiyama saabi kanyi na n tan nan na.¹⁹ I xa fe nan səbe i naxan toxi, naxan na rabafe, a nun naxan fama rabade.²⁰ Yi tunbui soloferə i naxee toxi n yirefanyi bəlexə kui, e misaalixi Isa xa danxaniyatəe jama dəxə soloferə xa malekəe nan na. Yi lanpui xəema daaxi soloferə, e misaalixi Isa xa danxaniyatəe jama dəxə soloferə nan na.»

2

Bataaxe danxaniyatəe jamae bə

¹ A səbe Efese danxaniyatəe jama xa malekə ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Isa ra tunbui soloferə suxuxi naxan yirefanyi bəlexə kui, naxan jərema lanpui xəema daaxi soloferə tagi:² «N wo xa fe rabaxi kolon, n wo xa wali kolon, n wo xa tunnabəxi kolon. N a kolon mixi jaaxie mu rafan wo ma. N a kolon wo bara mixie makiiti naxee e yetə findixi Ala xa xəərae ra, han wo fan fa e kolon wule faləe ra.³ Wo bara wo tunnabəxi, wo bara təɔrə n xili xa fe ra, kənə limaniya mu baxi wo yi ra.»

⁴ «Kənə fe kerən na na naxan mu rafanxi n ma wo xa fe ra. Wo mu n xanuxi a fanyi ra yakəsi alə wo nu n xanuxi ki naxə singe ra.⁵ Wo xa wo ratu a ma, wo nu na ki naxə beenun wo xa wo san nadin. Wo xa tuubi, wo man xa wali suxu alə wo nu a rabama singe ra ki naxə. Xa wo mu tuubi n fama nə wo xənyi, n fa wo xa lanpui bade a yire.»

⁶ «Kənə wo bara fe nde raba naxan fan. Wo bara Nikolasi xa jama xa fe xən, alə n fan a xənxi ki naxə.»

⁷ «Tuli na naxan bə, a xa a tuli mati Ala Xaxili Səniyənxi xa masenyi ra danxaniyatəe jamae bə. Naxan na geeni, n na nan luma a xa simaya wuri bogi don, naxan tixi Ala xa ariyanna kui.»

⁸ A səbe Simirina danxaniyatəe jama xa malekə ma, masenyi nan ya naxan fatanxi

Isa ra, Isa naxan na a fôle nun a rajɔnyi ra, naxan nu faxaxi a man fa keli faxe ma:

⁹ «N wo xa jaxankate nun setareja kolon, hali bannaya nde to na wo yi ra. N Yuwifie xa tɔɔŋɛge kolon wo mabiri. E a falama e yete be a Yuwifie, a fa li Yuwifie mu e ra. E findixi Sentane xa mixie nan na.¹⁰ Wo naxa gaaxu jaxankate ya ra, wo fama naxan sɔtɔde. Ibulisa a niyama ne wo xa mixi ndee xa sa geeli, alako a xa wo mato. Wo fama ne jaxankatade xi fu bun ma. Kɔnɔ wo xa lu danxaniya kui han wo faxe lɔxɔe. Na temui n kisi fima ne wo ma wo sare ra.»

¹¹ «Tuli na naxan be, a xa a tuli mati Ala Xaxili Səniyenxi xa masenyi ra danxaniyatɔe jamae be. Naxan na geeni, a mu faxe firin nde kolonma.»

¹² A sebe Peregamo danxaniyatɔe jama xa maleke ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Isa ra, santidegema de firin xəjənxi kanyi:¹³ «N a kolon wo xa taa findixi Sentane senbe yire nan na, kɔnɔ wo xirixi n xili ra, wo mu danxaniya raboloxi. Hali waxati ma, n dugutɛge seede Antipasi faxa temui naxe wo xɔnyi Sentane yire, wo mu n ma kira rabɛpin.»

¹⁴ «Kɔnɔ fe ndee na na naxee mu rafanxi n ma wo xa fe ra. Wo xa mixi ndee birama Balami xa misaali nan fɔxɔ ra, naxan nu bara Balaki rasi a xa gantanyi te Isirayilakae be, e xa subee don naxee baxi sereχe ra kuyee be, e xa yene fan naba.¹⁵ Wo xa mixi ndee fan biraxi Nikolasi xa jama xa xaranyi fɔxɔ ra.¹⁶ Na kui, wo xa tuubi, xa na mu a ra n fama ne gere tide na mixie be n ma santidegema ra, naxan na n de i.»

¹⁷ «Tuli na naxan be, a xa a tuli mati Ala Xaxili Səniyenxi xa masenyi ra danxaniyatɔe jamae be. N «mana» donse noxunxi fima ne geeni mixi ma, a nun gəmə fiixɛ, xili neenɛ səbexi naxan ma. Mixi yo mu na xili kolon, bafe na gəmə kanyi ra.»

¹⁸ A sebe Tiyatire danxaniyatɔe jama xa maleke ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Ala xa Di ra, naxan yae yanbama alɔ te, a sanyie luxi alɔ wure gbeeli raxunuxi:¹⁹ «N wo xa fe rabaxi kolon, wo xa xanunteya, wo xa danxaniya, wo xa wali fanyi, wo xa tunnabexi, a nun wo naxan birin nabaxi a dɔnxɔe ra naxan gbo dangi wo xa wali singee ra.»

²⁰ «Kɔnɔ fe kerɛn na na naxan mu rafanxi n ma wo xa fe ra. Wo bara a lu Yesabela, gine naxan a yete findixi namijɔnmɛ ra, a xa xaranyi ti naxan n ma konyie ratantanma, alako e xa fe kobi raba, e xa subee don naxee baxi sereχe ra kuyee be.²¹ N bara dijɛ alako a xa tuubi, kɔnɔ a mu tinxi a yuge jaaxi masarade.²² Na na a ra, n a rasoma ne jaxankate kui, a tan nun a yene raba booree, xa e mu tuubi.²³ N fama ne a xa

die fan faxade. Na kui, danxaniyatœ nama birin a kolonma nœ a n tan nan mixi bœnœ nun a sondonyi matoma, n tan nan e xa fe rabaxi sare ragbilenma e ma.»

²⁴ «Kœnœ wo tan, Tiyatireka mixi dœnxœ naxee mu na yi fe kui, naxee mu soxi Sentane xa gundo kui, n mu kote gbete dœxœma wo xun ma kœre. ²⁵ Wo naxan sœtœxi, wo na suxu gben, han n fama temui naxe. ²⁶ Naxan na geeni, naxan n ma wali suxuma han a rajonyi, n mangœya fima na kanyi nan ma, a xa sie yamari. ²⁷ «A e yamarima sawuri wure daaxi nan na, a e kanama nœ alœ fejœ ibœoma ki naxe», ²⁸ alœ n senbe sœtœxi ki naxe n Baba Ala ra. N man subaxa looloe fima nœ na kanyi ma.»

²⁹ «Tuli na naxan bœ, a xa a tuli mati Ala Xaxili Sœniyenxi xa masenyi ra danxaniyatœ jamae bœ.»

3

Bataaxœ danxaniyatœ nama gbetœœ bœ

¹ A sebœ Saradesi danxaniyatœ nama xa maleke ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Isa ra, naxan Xaxili solofera yamarima, tunbui solofera suxuxi naxan yi ra:

«N wo xa wali kolon. Mixi jœxœ a ma a wo jœjœ na a ra, kœnœ wo bara faxa. ² Wo naxa yanfa, wo xa wo bore ralimaniya, naxee na faxœ kira xœn, barima nde luxi wo xa wali ra n Marigi Ala bœ. ³ Wo xa ratu na masenyi ma, wo naxan masœtœxi, wo naxan mexi. Wo xa a ragata wo bœnœ kui, wo xa tuubi. Xa wo mu wo jœngi sa yi xœn, n fama nœ waxati nde kui wo mu naxan kolon, na fa findi terenna ra wo bœ alœ munœti fa temui. ⁴ Kœnœ mixi ndee na Saradesi naxee mu nœxœxi fe jaaxi ra. Nee fama nœ jœrede n sœeti ma, donma fiixœ ragoroxi e ma, barima na nan findixi e xa wali sare ra.»

⁵ «Naxan na geeni, donma fiixœ ragoroma a ma. N mu a xili bama simaya buki kui, n a xa fe falama nœ n Baba Ala bœ a xa malekœ ya xœri. ⁶ Tuli na naxan bœ, a xa a tuli mati Ala Xaxili Sœniyenxi xa masenyi ra danxaniyatœ jamae bœ.»

⁷ A sebœ Filadelifiya danxaniyatœ nama xa maleke ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Sœniyentœ nœndi fale ra, Dawuda xa saabi na naxan yi ra, naxan naadœ rabima mixi mu nœ a balande, naxan naadœ balanma mixi mu nœ a rabide: ⁸ «N wo xa wali kolon. N a kolon wo senbe mu gbo, kœnœ wo bara n ma masenyi rabatu, wo mu n yanfa. Na kui, n bara naadœ nde rabi wo ya ra, mixi mu nœma naxan balande. ⁹ N fama nœ mixie sade wo belœxœ naxee a falama e yete bœ a Yuwifie, kœnœ e findixi Sentane xa nama nan na. E na wule nan falafe. N fama nœ e ra, e xa e magoro wo bœ, e xa a kolon wo rafan n

ma.¹⁰ Wo to n ma masenyi rabatu tunnabexi kui, n fan wo ratangama ne na waxati xɔrɔxɔe ma naxan fama dunija lide, a fa dunija mixi birin mato.¹¹ A gbe mu luxi n xa fa. Wo naxa wo xa danxaniya bejin, alako mixi yo naxa wo sare fanyi ba wo yi ra.»

¹² «Naxan na geeni, n a findima n Marigi Ala xa hɔrɔmɔbanxi kinki ra, a xa lu menni abadan. N nan n Marigi Ala xili nun n Marigi Ala xa taa xili sèbema ne a ma. Na taa findixi Darisalamu neené nan na, Ala naxan nagoroma kelife koore ma. N nan n xili neené fan sèbema ne a ma.¹³ Tuli na naxan be, a xa a tuli mati Ala Xaxili Sèniyenxi xa masenyi ra danxaniyatœ jamae be.»

¹⁴ A sebœ Layodiseya danxaniyatœ jamae xa maleke ma, masenyi nan ya naxan fatanxi Isa ra, naxan findixi Ala sago rakamali ra, a xa seede laxixe, Ala xa daalie daaxi naxan saabui ra:¹⁵ «N wo xa wali kolon. Wo mu xinbeli, wo mu wolen. A xɔli n ma wo xa nate tongo, wo xa xinbeli, xa na mu a ra wo xa wolen.¹⁶ Wo to fa luxi a tagi, wo mu wolen, wo mu xinbeli, n wo raboloma ne.¹⁷ Wo bara a fala, ‹Bannamixie nan muxu ra, muxu hayi mu na fefe ma.› Wo mu a kolon a wo findixi tɔɔrɔmixie nan na, a nun misikiinœ, setaree, dɔnxuie, nun mixi mageli.¹⁸ N marasi naxan fima wo ma, wo xa xœma fanyi sara n ma, xœma naxan gbi baxi te ra, alako wo xa findi bannamixie yati ra. Wo xa donma fiixe sara n ma, wo xa na ragoro wo ma, alako wo xa ba tixi wo mageli ra, yaagi xa ba wo ma. Wo man xa ya seri sara n ma, alako wo xa fe igbe.¹⁹ N nan n xanuntenyie nan xuruma, n e matinxin. Wo xa wakili, wo xa tuubi.²⁰ N tixi naadœ ra, n na a kɔnkɔnfe. Xa mixi nde n xui me, a naadœ rabi n be, n soma ne a xɔnyi, muxu fa muxu dœge yire kerén.»

²¹ «Naxan na geeni, a luma n seeti ma n ma kibanyi kui, alɔ n tan fan to geeni, n fa n magoro n Baba Ala seeti ma a xa kibanyi kui.²² Tuli na naxan be, a xa a tuli mati Ala Xaxili Sèniyenxi xa masenyi ra danxaniyatœ jamae be.»

4

Ala xa kibanyi ariyanna

¹ Na birin to dangi, n naxa ariyanna naadœ rabixi to koore ma. N man naxa xui nde me, n nu bara naxan singe me. A sènbœ nu gbo alɔ sara. A naxa a masen n be, «I xa te bebiri, n xa fe masen i be naxan fama rabade.»² Ala Xaxili Sèniyenxi naxa n suxu kerén na. N naxa kibanyi nde to ariyanna, mange magoroxi a kui.³ A nɔrœ nu yanbama alɔ gœmœ tofanyi mayilenchie, senkui tofanyi nu na a xa kibanyi rabilinyi.

⁴ Kibanyi mɔxɔŋen nun naani nu na Ala xa kibanyi rabilinyi, fori mɔxɔŋen nun naani magoroxi e kui. Donma fiixə nu ragoroxi e ma, mange katanyi xəema daaxi nu saxi e xun na. ⁵ Seyamakɔnyi nun galanyi xuie nu minima kibanyi kui. Lanpui solofera nu dexəma kibanyi ya i. Nee misaalixi Ala Xaxili kamalixi nan na. ⁶ Baa tinse fan nu na kibanyi ya i.

Nimase naani nu na Ala xa kibanyi rabilinyi, yae nu na e yatagi nun e kobe ma. ⁷ Nimase singe nu maniyaxi yetə nan na, a firin nde nu maniyaxi ningeyɔre nan na, a saxan nde nu maniyaxi adamadi nan na, a naani nde nu maniyaxi xaruma nan na, naxan jnerema koore ma. ⁸ Na nimase naani birin, gabutenyi senni nu na e ma. Yae fan nu na e bə yire birin, e gabutenyie fari nun e bun ma. Koe nun yanyi e nu luma a fala ra,

«Marigi Ala səniyen,
Marigi Ala səniyen,
Marigi Ala səniyen.
A findixi Sənbə Kanyi nan na
naxan na xoro, to, nun tina.»

⁹ Na nimase naani nu fa Mange matɔxɔ, e mange binya naxan magoroxi kibanyi kui, e mange tantu, naxan piŋe a ra abadan, ¹⁰ na fori mɔxɔŋen nun naani, e felenma bɔxi ma Mange ya i, naxan magoroxi kibanyi kui, e fa a batu naxan piŋe a ra abadan. E nu e xa mange katanyi ba e xun na, e nu e sa kibanyi san na, e nu fa a fala, ¹¹ «Muxu Marigi Ala, matɔxɔe, binye, nun sənbə na i tan nan bə, barima i tan nan se birin daaxi, i tan nan na birin janigexi, i tan nan na birin nagirixi.»

5

Buki nde rabife

¹ Na dangi xanbi, n naxa Ala to a xa kibanyi kui, buki nde nu na a xɔnye, səbeli tixi a kui nun a fari, a mabalanxi a balanse solofera ra. ² N naxa malekə sənbəma nde to, a a falama a xui itexi ra, «Nde nəma yi buki rabide, nde nəma a balansee bade a ma?» ³ Nimase yo mu nu na koore ma, bɔxi ma, xa na mu a ra bɔxi bun ma, naxan nu nəma na buki rabide, a a kui mato. ⁴ Na kui, n naxa wa a gbegbe ra, barima nimase yo mu nu na, naxan nu nəma na buki rabide, a a kui mato. ⁵ Fori nde naxa a fala n bə, «I naxa wa, Yuda bɔnsəe xa yetə, naxan findixi Dawuda bɔnsəe ra, a bara geeni. A tan nan nəma na buki nun a balanse solofera rabide.»

⁶ Na temui n naxa Yexeeeyore to a tixi kibanyi nun na nimase naani nun na forie tagi. Na Yexeeeyore nu luxi ne alo a kon naxabaxi. Feri solofera nun ya solofera nu na a be, naxee misaalixi Ala Xaxili Seniyenxi kamalixi ra, naxan nu bara xee dunija yire birin ma. ⁷ Yexeeeyore naxa a maso Ala ra, naxan nu magoroxi kibanyi kui, a fa buki rasuxu Ala yirefanyi xonye.

⁸ A to buki masoto, na nimase naani nun na fori moxojen nun naani, e naxa suyidi Yexeeeyore be. Kora nu na e birin yi ra, a nun surayi sase xeema daaxi naxee rafexi surayi ra, naxan misaalixi seniyentoe xa Ala maxandie ra. ⁹ E naxa beeti neene nde ba, e nu a fala,

«I tan nan daxa yi buki tongode,
i tan nan daxa a balansee rabide,
barima i bara i yete ba serexe ra,
i bara adamadie xunsara Ala be i wuli saabui ra,
adamadi naxee kelixi bonsoe birin,
naxee xui birin falama,
naxee fatanxi namane nun si birin na.

¹⁰ I bara na adamadie findi serexedubee ra
muxu Marigi Ala be.

I bara e raso Ala xa mangeya niini bun ma.
E fama ne dunija yamaride.»

¹¹ Na temui n naxa maleke wulu wulu wuyaxi to, n naxa e xui me Ala xa kibanyi, na forie, nun na nimasee rabilinyi. ¹² E naxa a fala e xui itexi ra, «Yexeeeyore naxan baxi serexe ra, a daxa a xa senbe, bannaya, lanni, noe, binye, matoxoe, nun tantui soto.» ¹³ Nimase naxan birin na koore ma, boxi fari, boxi bun ma, baa ma, a nun daalise birin, n nee birin xui me ne, e nu fa a fala, «Matoxoe, binye, tantui, nun senbe na Ala be naxan magoroxi kibanyi kui, a nun Yexeeeyore be abadan.» ¹⁴ Na nimase naani naxa a ratin, «Amina.» Forie naxa e felen boxi ma, e Ala nun Yexeeeyore batu.

na nimase naani tagi. A xui senbe nu gbo alɔ galanyi. A naxa a fala, «Fa.»² Na dangi xanbi, n naxa soe fiixε nde to, xali suxuxi a ragima yi, mange katanyi saxi a xun ma, a fa siga xunnakeli kui, a man xa sa geeni.

³ A to buki balanse firin nde rabi, n naxa nimase firin nde xui me. A naxa a fala, «Fa.»⁴ Soe gbeeli naxa mini. E naxa a ragima yamari a xa bɔ̄n̄esa ba dunja kui, alako adamadie xa nu e bore kɔ̄n naxaba. Santidεgema belebele naxa so a yi ra.

⁵ A to buki balanse saxan nde rabi, n naxa nimase saxan nde xui me. A naxa a fala, «Fa.» N naxa soe fɔ̄ore to. Sikeeli nu suxuxi a ragima yi ra.⁶ N naxa xui nde me na nimase naani tagi, «Mengi kilo kerɛn sare lanma lɔ̄xɔ̄e kerɛn wali sare nan ma. Fundenyi maniyε kilo saxan lanma lɔ̄xɔ̄e kerɛn wali sare nan ma. I naxa ture nun weni xun nakana.»

⁷ A to buki balanse naani nde rabi, n naxa na nimase naani nde xui me. A naxa a fala, «Fa.»⁸ N naxa soe burexε xinde daaxi to. A ragima xili ne «Faxε,» laaxira nu biraxi a fɔ̄xɔ̄ ra. Nœ naxa so e yi ra dunja sɛeti kerɛn xun ma a sɛeti naani ya ma, alako e xa mixie faxa santidεgema ra, kaame ra, wuganyi ra, a nun sube xaañɛxie ra, naxee na wula i.

⁹ A to buki balanse suuli nde rabi, n naxa mixie nii to sɛrɛxbade bun ma, mixi naxee kɔ̄n nu bara raxaba barima e nu birama Ala xa masenyi nan fɔ̄xɔ̄ ra, e findi a xa seedee ra.¹⁰ E naxa a fala e xui itexi ra, «Marigi seniyenxi nɔ̄ndi fale, i buma han temui mundun fafe ra kiiti sade, alako muxu gbe xa jɔ̄xɔ̄ dunja mixie ma naxee bara muxu faxa?»¹¹ Donma kuye fiixε naxa so e birin yi ra. Mixi nde naxa a fala e be e xa mame ti sinden, han e walibooree nun e ngaxakerenyie xasabi xa kamali naxee lanma e xa faxa alɔ̄ e tan.

¹² A to buki balanse senni nde rabi, bɔ̄xi naxa sɛren senbe ra, soge naxa ifɔ̄ɔrɔ̄ alɔ sunnun donma fɔ̄ore, kike naxa lu alɔ wuli,¹³ tunbuie naxa bira bɔ̄xi ma, alɔ foye belebele xɔ̄re bogi rabirama ki naxe.¹⁴ Koore naxa ba na, alɔ keedi makuntanma ki naxe a xa ragata. Geyae nun surie fan naxa keli e yire.¹⁵ Dunja mangε, kuntigie, sɔɔri yareratie, bannae, sɛnbɛmae, konyie, nun lasirie, e birin naxa e nɔ̄xun yilie kui a nun geya gɛmɛe longori ra.¹⁶ E nu fa a fala geyae nun fanyee be, «Wo bira muxu ma, wo xa muxu nɔ̄xun Ala ma, naxan magoroxi mangε kibanyi kui, a nun Yɛxɛeyɔ̄re xa xɔ̄ne ma.»¹⁷ E xa xɔ̄ne lɔ̄xɔ̄e xungbe bara a li. Nde nɔ̄ma a yetε ratangade na ma?

Ala xa ñama

¹ Na dangi xanbi, n naxa maleke naani to, e tixi dunija tunxui naani ra. E nu dunija foye naani ratima, alako foye naxa mini bɔxi ma, baa ma, xa na mu sansie ma. ² N naxa maleke gbete fan to a kelife sogetede mabiri, Ala Niñe xa tɔnxuma suxuxi a yi ra. A naxa a masen a xui itexi ra, na maleke naanie bε, naxee nu yamarixi fe xɔne rabade bɔxi nun baa ra, ³ «Wo naxa wo bellexe din bɔxi nun baa nun wuri bilie ra sinden, han muxu xa ge toxunma sade Ala xa walikee tigi ma. ⁴ N naxa na walikee konti xasabi mε, Ala xa tɔnxuma saxi naxee ma. E findi mixi wulu keme wulu tongo naani nun wulu naani nan na, kelife Isirayila bɔnsøe birin ya ma.

⁵ Mixi wulu fu nun firin Yuda bɔnsøe ya ma naxee matɔnxumaxi,

mixi wulu fu nun firin Ruben bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Gadi bɔnsøe ya ma,

⁶ mixi wulu fu nun firin Aseri bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Nafatali bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Manasi bɔnsøe ya ma,

⁷ mixi wulu fu nun firin Simeyɔn bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Lewi bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Isakari bɔnsøe ya ma,

⁸ mixi wulu fu nun firin Sabulon bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Yusufu bɔnsøe ya ma,

mixi wulu fu nun firin Bunyamin bɔnsøe ya ma naxee matɔnxumaxi.»

⁹ Na dangi xanbi, n naxa ñama gbegbe to, naxan mu nu nɔma kontide, kelife si birin, bɔnsøe birin, xabile birin, nun xui birin. E nu tixi Ala xa kibanyi nun Yεxεeyɔre ya i, donma kuye fiixε ragoroxi e ma, tugi fense suxuxi e yi. ¹⁰ E naxa a masen e xui itexi ra, «Kisi na muxu Marigi Ala be naxan magoroxi kibanyi kui, nun Yεxεeyɔre bε.» ¹¹ Malekεe nu tixi kibanyi, forie nun nimase naanie rabilinyi, e naxa e yatagi rafelen bɔxi ma, e Ala batu ¹² yi fe falε ra, «Amina. Matɔxøe, nɔre, lɔnni, tantui, binyε, nɔe fanyi, nun senbe na muxu Marigi Ala nan be abadan. Amina.»

¹³ Na temui fori nde naxa n maxɔrin, «Nde na na mixie ra donma fiixε ragoroxi naxee ma? E kelixi minden?» ¹⁴ N naxa a yaabi, «N Marigi, i tan nan a kolon.» A naxa a

masen n be, «Mixie nan e ra, naxee kelixi na paxankate xungbe kui. E bara e xa donmae xa Yexεeyore wuli ra, na nan a toxi e xa donmae fiixexi.¹⁵ Na nan a toxi e tixi Ala xa kibanyi ya i, e fa a batu koe nun yanyi a xa horomelingira kui. E na Ala xa niini bun ma, naxan magoroxi kibanyi kui.¹⁶ Kaame nun ye xoli mu e suxuma sonon, soge nun kuye fure mu e tooroma sonon,¹⁷ barima Yexεeyore naxan na kibanyi seti ma, na nan fama e degede, a e xun ti kisi ye yire ra. Ala fama ne e yaye birin nafurukude.»

8

Buki balanse soloferne nde rabife

¹ A to buki balanse soloferne nde rabi, kuye naxa lu yen waxati tagi jondon bun ma.

² N naxa maleke soloferne to, naxee nu tixi Ala ya i, sara soloferne naxa so e yi ra.

³ Maleke gbete naxa fa, a ti serexebade fari, surayi sase xema daaxi nu na a yi ra. E naxa surayi gbegbe so a yi ra, a nun seniyentoe birin xa Ala maxandie ra. A naxa na surayi gan serexebade xema daaxi ma Ala xa kibanyi ya i.⁴ Surayi tuuri naxa te Ala ya i, a nun seniyentoe xa Ala maxandie, kelife maleke belexe.⁵ Maleke naxa surayi ganse tongo, a naxa serexebade te sa a kui, a fa a woli dunija ma. Galanyie naxa bula, xuie naxa me, seyamakonyie naxa mini, boxi naxa seren.

⁶ Maleke soloferne, sarae nu na naxee yi ra, nee naxa keli, e xa sarae fe.⁷ Maleke singe to a xa sara fe, balabalanyi nun te naxa goro dunija ma, e masunbuxi wuli ra. Boxi itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde naxa gan. Wuri bilie itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde naxa gan. Nooge xinde birin naxa gan.

⁸ Maleke firin nde to sara fe, geya xungbe, te naxan ganfe, a naxa sin baa ma. Baa itaxunxi saxan na, na doxode keran naxa findi wuli ra.⁹ Baa nimasee itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde naxa faxa. Kunkuie itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde fan naxa kana.

¹⁰ Maleke saxan nde to sara fe, tunbui dexexi belebele naxa bira. Xuree itaxunxi saxan na, na tunbui naxa bira na saxan nde ma a nun dulonyie ma.¹¹ Na tunbui xili ne «Xone.» Dunija ye itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde to findi xone ra, adamadi gbegbe naxa faxa na ma.

¹² Maleke naani nde to sara fe, soge, kike, nun tunbui itaxunxi saxan na, na doxode saxan nde naxa findi dimi ra. Nde naxa ba yanyi nun koe xa naiyalanyi ra.

¹³ Na temui n naxa xaruma nde xui me koore ma, a naxa a fala a xui itexi ra,

«Naxankate na dunija mixie bε, naxankate na e be sara fe temui, malekε saxanyie fama naxee fede.»

9

Malekε xa sara fe tɔnxɔee

¹ Malekε suuli nde to sara fe, n naxa tunbui to bira ra bɔxi kelife koore ma. E naxa yili tilinxı naadε saabi so a yi ra. ² A naxa na yili naadε rabi, tuuri gbegbe naxa mini a kui alɔ te belebele tuuri han soge naxa makoto, kuye naxa idimi. ³ Tugumie naxa mini tuuri kui, e fa goro bɔxi ma. E nu bara sənbə sɔtɔ alɔ tali. ⁴ E nu bara yaamari sɔtɔ a falafe ra e naxa din bɔxi jooge ra, nun se xinde, a nun wuri bili yo ra. A nu lanma e xa adamadie gbansan nan tɔɔrɔ Ala xa tɔnxuma mu saxi naxee tigi ma. ⁵ E nu bara yaamari sɔtɔ a falafe ra e naxa adamadie faxa, e xa e tɔɔrɔ tun kike suuli bun ma. E nu mixi bunma ne alɔ tali. ⁶ Na lɔxɔee, mixie faxe xɔli mawama ne na tɔɔre xa fe ra, kɔnɔ e mu nɔma faxade. Faxe xɔli e susuma ne, kɔnɔ faxe a makuyama ne e ra.

⁷ Na tugumie maniyaxi soe nan na, naxee rawalima gere kui. Mange katanyi xεema daaxi nu dusuxi e xun na, e yntagie nu luxi ne alɔ mixie. ⁸ E xunsexε nu luxi ne alɔ ginεe xunsexε. E jinyie nu luxi ne alɔ yetε jinyie. ⁹ Wure makantase nu na e kanke ma, e gabutenyie nu xui raminima alɔ sɔɔri ragise xui, soe gbegbe naxan bɛndunma. ¹⁰ E xuli nu mixi bunma alɔ tali, na xɔnε nu fa mixi tɔɔrɔ kike suuli bun ma. ¹¹ E xa yarerati nu findixi na yili tilinxı xa malekε nan na, naxan xili nu falaxi Eburu xui «Abadon,» a nu falaxi Gireki xui «Apoliyon,» na nan na ki «Yire Kane.» ¹² Naxankate singe bara dangi, firin nan luxi.

¹³ Malekε senni nde to sara fe, n naxa xui nde mε kelife sərexəbade xεema daaxi feri tunxun naanie ma, naxan na Ala ya i. ¹⁴ Na xui naxa a fala malekε senni nde bε, sara nu susuxi naxan yi, «Na malekε naani rabεjın, naxee xirixi Efirati xure ma.» ¹⁵ Na malekε naanie nu na waxati yati nan mamεma, alako e xa adamadi ndee faxa. Adamadie itaxunxi saxan na, e xa na dɔxɔde saxan nde faxa. E naxa fulun na wali xili ma.

¹⁶ Na soe ragi gali xasabi nu dangi miliyon keme firin na. N naxa na konti mε. ¹⁷ Na laamatunyi kui n naxa na soee nun e ragie to. E kanke makantase nu majingixi ne a gbeeli, a fɔɔrε, nun a nerefunyi daaxi. Soe xunyie nu luxi alɔ yetεe xunyi. Te, tuuri, nun soda nu minima e de kui. ¹⁸ Dunija mixi itaxunxi saxan na, na dɔxɔde saxan nde naxa faxa na gbaloe saxanyi mɔɔli ra: te, tuuri, nun soda naxan nu minima e de kui. ¹⁹ Na soee

senbe nu na e dε nun e xuli nan kui. E xuli nu maniyaxi bɔximase nan na, xunyi nu na a bε naxan mixi tɔɔrɔma.²⁰ Mixi naxee mu faxa na gbaloe saabui ra, e mu gbilen e xa wali kobie fɔxɔ ra. E nu pinnée nan batuma, a nun kuyee xεεma daaxi, gbeti daaxi, wure gbeeli daaxi, geme daaxi, nun wuri daaxi, naxee mu nɔma se tote, naxee mu nɔma fe mede, naxee mu nɔma jere. ²¹ Na mixie mu gbilen e xa faxa tife fɔxɔ ra, e xa manduru walie, e xa fe jaaxie, nun e xa mujee xa fe fɔxɔ ra.

10

Malekεe xa buki lanmadi

¹ N naxa malekε senbema gbete to goro ra kelife koore nuxui kui. Senkui nu na a xunyi rabilinyi, a yatagi nu yanbama alɔ soge, a sanyie nu maniyaxi tε nan na. ² Buki lanmadi nu na a bεlexε, a rabixi. Malekε yirefanyi sanyi nu tixi baa fari, boore fan nu tixi xare ma. ³ A naxa a xui ramini senbe ra, naxan maniya yete xui ra. Galanyi solofera naxa a xui ratin. ⁴ Na galanyi solofera xui to mini, n nu wama na sebefe, kɔnɔ xui nde naxa keli koore ma, a a fala n bε, «Galanyi solofera xa masenyi nɔxun, i naxa a sebe.»

⁵ Malekε naxan sanyi nu tixi baa nun xare fari, a naxa a yirefanyi bεlexε itala koore ma, ⁶ a fa a kali Ala ra naxan njε a ra abadan, naxan koore, bɔxi, nun baa daa, a nun e kui se birin. A naxa a masen a waxati mu fa dugundife sɔnɔn. ⁷ Malekε solofera nde na a xa sara fe temui naxε, Ala gundo fama nε kamalide alɔ a nu bara a masen a xa konyi namijɔnmee bε ki naxε.

⁸ Na xui naxan nu bara wɔyεn n bε kelife koore ma, na man naxa a masen n bε, «Siga, i sa buki lanmadi rabixi tongo naxan na malekε bεlexε, malekε naxan sanyi tixi baa nun xare fari.» ⁹ N naxa siga na malekε yire, n fa a maxandi a xa na buki lanmadi so n yi ra. A naxa a fala n bε, «I xa a tongo, a don. A xɔnε rasoma nε i furi, kɔnɔ a nɔxunma nε i dε kui alɔ kumi.» ¹⁰ N naxa na buki lanmadi tongo malekε bεlexε, n naxa a don. A nu nɔxun n dε kui alɔ kumi, kɔnɔ a to n furi kui li, a naxa findi xɔnε ra. ¹¹ Na temui a naxa a fala n bε, «A lanma i man xa wɔyεn Ala xili ra jamanee xa fe ra, sie xa fe ra, xui gbete falεe xa fe ra, nun mange gbegbe xa fe ra.»

11

Taa səniyεnxi nun seede firinyie

¹ Malekε nde naxa se maniyase wuri daaxi so n yi ra, a nu fa a fala, «Keli, i xa

Ala xa hɔrɔmɔbanxi nun serexebade maniya, i man xa batulae konti.² I naxa yire maniya naxan na tande, barima si gbetee fama mənni nan tongode, e fa taa seniyenxi kana kike tongo naani nun firin bun ma.³ N masenyi soma n ma seede firinyie nan yi ra, e naxan tima n xili ra xi wulu kerem xi keme firin nun xi tongo senni bun ma, sunnun donma ragoroxi e ma.⁴ Na seede firinyie misaalixi oliwi wuri firin nan na, a nun lanpui firin naxee tixi Daali Marigi ya i.⁵ Xa mixi nde fa wa fe jaaxi rabafe e ra, te nan minima e de kui, a e yaxuie xa fe kana. Iyo, xa mixi nde wama e tööröfe, na kanyi faxama na mööli nan na.⁶ Senbe na e be koore balanfe ra, alako tune naxa fa e xa namijonme wali raba temui. Senbe na e be ye masarafe wuli ra, a nun fure jaaxi mööli wuyaxi raminife dunija ma e wama a xən ma temui naxe.»

⁷ Na seede firinyie na gε e xa seedeñoxɔya ra, na sube naxan minixi yili tilinxı kui, na nan e gerema, a nə e ra, a e faxa.⁸ E furee sama nε taa belebele malande, e Marigi banban wuri magalanbuxi ma dənnaxe. Na taa maniyaxi Sodoma nan na, xa na mu a ra Misira.⁹ Mixie kelima si, bɔnsɔe, xui, nun jamane birin nan ma, e fa e fure matode xi saxan nun a tagi bun ma. E mu tinma mixi xa e ragata.

¹⁰ Mixie fama s̄ewade dunija ma na mixi firinyie nan faxafe ra, barima na namijonme firinyie nu bara mixie töörö. E se ndee fi e booree ma na s̄ewε xa fe ra.

¹¹ Na xi saxan nun a tagi to dangi, Ala naxa nii raso e fate, e man xa ti e sanyie xun na. Naxan birin e to, e naxa gaaxu ki fanyi ra.¹² Na seedee naxa xui senbəma nde me kelife koore ma a falafe ra, «Wo xa te han be.» E naxa te koore ma nuxui kui e yaxuie ya xɔri.¹³ Na temui, bɔxi naxa s̄erən. Taa itaxunxi fu ra, na dɔxɔde fu nde naxa bira. Na bɔxi xa s̄erenyi naxa mixi wulu solofera faxa, mixi dɔnxɔee naxa kaaba, e fa Ala matɔxɔ, naxan na koore ma.

¹⁴ Naxankate firin nde bara dangi, a gbe mu luxi a saxan nde fan xa fa.

¹⁵ Maleke solofera nde to sara fe, xui itexie naxa mini koore ma a falafe ra, «Mangεya naxan nu na dunija ma, na bara findi muxu Marigi nun a xa Mixi Sugandixi gbe ra. A xa mangεya buma nε abadan.»

¹⁶ Na fori möxɔjən nun naani, naxee nu magoroxi kibanyie kui Ala ya i, e naxa e felen bɔxi ma, e Ala batu.¹⁷ E naxa a fala, «Muxu bara muxu Marigi Ala Senbe Kanyi tantu, naxan nu na singe han to, barima i bara i senbe magaaxuxi ramini, i xa mangεya xa ti dunija.¹⁸ Namanee nu bara xənɔ, kənɔ i xa xənε bara e li, kiiti waxati bara fa. Na kui, mixi faxaxie makiitima nε, i xa konyi namijonmee e sare sɔtɔma nε, a nun

seniyentœe, nun naxee gaaxuma i xili ya ra, dimedie nun forie. Naxee bara dunija kana, e fan xun nakanama ne.»¹⁹ Ala xa hɔrɔmɔlingira naxan na koore ma, a naxa rabi, birin naxa Ala xa saate kankira to naxan na hɔrɔmɔlingira kui. Na temui seyamakɔnyie, galanyi xuie, bɔxi serenyi, nun balabalanyi belebele naxa mini sənbə ra.

12

Ginε, dimedi, nun sube magaaxuxi

¹ Tɔnxuma belebele naxa mini koore ma. Soge nu na na gine nde rabilinyi, kike nu na a sanyi bun ma, tunbui fu nun firin nu na a xun na alɔ mange katanyi. ² A nu na gbelegbelefɛ tɔɔre kui, barima a nu na di barife a t̄egexi naxan ma.

³ Tɔnxuma gbete fan naxa mini koore ma. Sube magaaxuxi xungbe nde nu na, a gbeelixi alɔ te, xunyi soloferɛ nu na a bɛ, a nun feri fu. Mange katanyie nu na a xunyi soloferɛ birin fari. ⁴ Tunbui itaxunxi saxan na, a xuli naxa din na dɔxɔde saxan nde ra, a e woli bɔxi ma.

Sube magaaxuxi naxa keli, a fa ti ginε ya i naxan nu na di barife, alako a xa na diyɔrɛ don. ⁵ Ginε naxa di xemɛ bari, naxan fama si birin yamaride a xɔrɔxɔe ra. Ginε to di bari, na di naxa te Ala yire, a xa mange kibanyi na dennaxe. ⁶ Ginε naxa a gi, a siga yire nde gbengberenyi ma Ala nu bara naxan yailan a bɛ, alako a xa balo mənni xi wulu kerɛn xi kɛmɛ firin nun tongo senni bun ma.

⁷ Gere naxa mini koore ma. Minkayilu nun a xa malekɛe naxa na sube magaaxuxi nun a xa malekɛe gere, ⁸ kɔnɔ na sube mu nɔ Minkayilu nun a xa malekɛe ra. Na kui, sube magaaxuxi nun a xa malekɛe mu nɔ sabatide koore ma sɔnɔn. ⁹ E naxa na sube magaaxuxi xungbe woli bɔxi ma, a nun a xa malekɛe. A tan nan findixi na bɔximase fori ra, naxan xili Ibulisa, xa na mu a ra Sentane. A bara dunija birin madaxu.

¹⁰ Na temui, n naxa xui itexi mɛ koore ma, a a falama,

«Yakɔsi, kisi temui bara a li,
muxu Marigi Ala sənbə nun a xa mangɛya,
nun a xa Mixi Sugandixi xa mangɛya bara fa,
barima naxan nu muxu ngaxakerenyie kalamuma
muxu Marigi Ala ya i kɔe nun yanyi ra,
na bara bira.

¹¹ Muxu ngaxakerenyie xutu sɔtɔxi a ma

Yεxεeyεre wuli nun e xa seedejoxεya nan saabui ra.

E mu kankan e xa simaya ma,
e mu gaaxu faxε ya ra.

¹² Na kui, koore nun naxee sabatixi naa,
e xa jεlεxin.

Kεnε paxankate bara lu bεxi nun baa ma,
barima Ibulisa bara bira wo mabiri.

A xεnεxi barima a bara a kolon
a temui gbegbe mu luxi a bε kεrε.»

¹³ Sube magaaxuxi to a kolon, e bara a woli bεxi ma, a naxa bira na gine fεxε ra, naxan na di xεmε bari. ¹⁴ Kεnε xaruma gabutenyi naxa lu na gine bε, alako a xa tugan sigafe ra gbengberenyi ma, a luma balo ra dεnnaxε waxati saxan nun a tagi bun ma. Menni a nu bara makuya na bεximase ra. ¹⁵ Kεnε bεximase naxa xure ramini a dε kui, a xa gine madula. ¹⁶ Na temui bεxi naxa na xure ye min, sube magaaxuxi nu bara naxan namini a dε kui, alako a xa na gine rakisi. ¹⁷ Sube magaaxuxi to xεnε na gine ma, a naxa siga na gine bεnsεe dεnxεe gerede, naxee Ala xa seriye rabatuma, e man la Isa xa seedejoxεya ra. ¹⁸ Na sube magaaxuxi naxa ti baa dε ra mεyεnyi fari.

13

Sube naxan texi ye xεora

¹ Na dangi xanbi n naxa sube magaaxuxi nde to te ra ye xεora, feri fu na a xunyi soloferie ma, mange katanyie dεxεxi na feri fu fari. Marasεtε xilie fan nu sεbεxi a xunyie ma. ² Na sube magaaxuxi nu maniyaxi barate nan na, a sanyie sεnbε nu gbo, a dε nu luxi ne alo yetε dε. Na sube magaaxuxi naxa a sεnbε, a xa nε, nun a xa kibanyi lu sube boore yi ra. ³ Fi jaaxi to lu a xunyi keren ma, a naxa yalan. Na fi to mu a faxa, dunija naxa kaaba, e birin naxa bira a fεxε ra. ⁴ Dunija mixie naxa tuubi sube magaaxuxi bε, barima a tan nan nu bara nε so sube boore yi ra. E man naxa tuubi sube boore bε, e nu a fala, «Nde maniya yi sube ra, nde nōma a gerede?»

⁵ Na sube naxa nε sεtε a xa yetε igboe masenyi nun marasεtε falε ra. A naxa nε sεtε, a xa wali kike tongo naani nun firin bun ma. ⁶ A naxa Ala rasεtε, a Ala xili kana, a Ala xa hεrεmεlingira rasεtε, a nun naxee sabatixi koore ma. ⁷ A naxa nε sεtε alako a xa sεniyεntεe gere, a xa nε e ra. A naxa nε sεtε bεnsεe, si, xui, nun jamane birin xun ma.

⁸ Dunjna mixi birin fama tuubide a tan nan bε, naxee xili mu sεbεxi Yεxεeyore kōn naxabaxi xa kisi buki kui kabi dunjna fōlε.

⁹ Tuli na naxan bε, a xa a tuli mati yi masenyi ra. ¹⁰ Konyiya ragirixi mixi naxan ma, a sigama ne konyiya kui. Santidegema faxε ragirixi mixi naxan ma, na kanyi fan faxama ne santidegema ra. Seniyentoee xa tunnabexi nun danxaniya kolonma na nan kui.

¹¹ Na dangi xanbi n man naxa sube magaaxuxi gbete to a tefe bɔxi bun ma, feri firin nu na a bε alɔ yεxεε, a nu wɔyεnma alɔ sube magaaxuxi. ¹² A nu na sube magaaxuxi singe sεnbε nan nawalife na ya xɔri, a a niya dunjna mixi birin xa tuubi na sube magaaxuxi singe bε, naxan xa fi jaaxi nu bara yalan. ¹³ A nu luma kaabanakoe belebele raba ra, han a tε ragoro bɔxi ma kelife koore ma mixie ya xɔri. ¹⁴ A to na sεnbε sɔtɔ, a naxa dunjna mixie madaxu a xa kaabanakoe ra na sube magaaxuxi singe ya xɔri. A naxa a fala dunjna mixie bε e xa kuye yailan naxan maniya na sube magaaxuxi singe ra, naxan nu bara maxɔnɔ santidegema ra, kɔnɔ a mu faxa. ¹⁵ E to na kuye yailan, a naxa nɔε sɔtɔ a xa a niya na kuye xa wɔyεn, mixi birin xa faxa naxan mu tuubima na kuye bε. ¹⁶ A naxa yaamari fi, dimedie nun forie, bannae nun setaree, lasirie nun konyie, tɔnxuma xa sa e birin yirefanyi bεlεxε ma, xa na mu e tigi ma, ¹⁷ alako mixi matɔnxumataree naxa sare so, e naxa sare mati. Na tɔnxuma findixi sube xili nan na, xa na mu a ra yi kɔnti nan findixi xili ra. ¹⁸ Lɔnni na naxan bε, a xa na kɔnti kolon, barima a adamadi xa fe masenma. Na kɔnti naxan findixi xili ra a findixi kεmε senni, tongo senni nun senni nan na.

14

Yεxεeyore nun a xa mixi rakisixie

¹ N to n ya rage, n naxa Yεxεeyore to a tixi Siyonu geya fari. Mixi wulu kεmε wulu tongo naani nun naani nu na a sεeti ma, Yεxεeyore xili nun a Baba xili sεbεxi e tigie ma. ² N naxa xui nde me koore ma, alɔ xure xungbe, xa na mu a ra alɔ galanyi. A nu luxi ne alɔ mixie nan nu kɔra bɔnbɔfe. ³ E nu na bεeti neenε bafe mange kibanyi ya i, a nun na nimase naani nun na forie. Mixi yo mu nu nɔma na bεeti matinkande, fo na dunjna mixi wulu kεmε wulu tongo naani nun naani naxee xun nu bara sara. ⁴ E mu nu yεnε rabaxi ginε ra, e nu sεniyen. E birama na Yεxεeyore fɔxɔ ra yire birin. E xun nu bara sara mixie tagi, alako e xa findi Ala gbe nun Yεxεeyore gbe ra, alɔ serexε singe naxan bama Ala bε xε xaba tεmui. ⁵ E dε mu nu wule falaxi, marakɔrɔsi yo mu nu e ma.

⁶ N naxa maleke gbete to a jere ra koore ma. Xibaaru fanyi nu na a yi ra dunija mixie be, si, bɔnsœ, xui, nun namane birin be abadan. ⁷ A naxa a fala a xui itexi ra, «Wo xa gaaxu Ala ya ra, wo xa a matɔxɔ, barima a xa kiiti waxati bara a li. Wo xa wo igoro a be, naxan koore, bɔxi, baa, nun dulonyie daaxi.»

⁸ Maleke firin nde nu biraxi a fɔxɔ ra, a nu fa a fala, «Babilon belebele bara bira. Babilon bara bira, naxan jamanee rasiisixi a xa fe jaaxie ra.»

⁹ Maleke saxan nde nu biraxi e fɔxɔ ra, a nu fa a fala a xui itexi ra, «Xa mixi nde aigoroma na sube be, xa na mu a ra na kuye be naxan yailanxi a misaali ra, a fa sa li tɔnxuma na a tigi ma, xa na mu a belexe ma, ¹⁰ na kanyi fan Ala xa xɔne kolonma ne, a fa lu alo siisila naxan beere xɔrɔxɔe minxi. A fama tɔɔrɔde te nun soda xɔɔra, maleke səniyɛnxié nun Yɛxɛeyɔre ya xɔri. ¹¹ Tuuri naxan tema na te xɔɔra a mu jɔnma abadan. Na mixie, naxee e igoroma na sube be, xa na mu a ra na kuye be naxan yailanxi a misaali ra, a fa sa li na sube xili tɔnxuma saxi e ma, na kanyie mu malabui sɔtɔma kɔe nun yanyi. ¹² Səniyɛntɔe xa tunnabɛxi nan na ki, naxee Ala xa səriyɛ rabatuma, naxee danxaniyaxi Isa ma.»

¹³ N naxa xui nde me koore ma a falafe ra, «I xa a sebe a seewé na mixie be, naxee faxama Ala xa fe kui yakɔsi han dunija rajɔnyi.» Ala Xaxili Səniyɛnxi naxa a masen, «Iyo, nɔndi na a ra. E lan e xa e malabu e xa wali xɔrɔxɔe ma, e xa na wali sare sɔtɔ.»

¹⁴ N naxa nuxui fiixe to. Daali nde nu magoroxi a fari, naxan maniya adamadi ra. Mange katanyi xɛema daaxi nu saxi a xun ma, warate xɛjenxi nu na a belexe. ¹⁵ Maleke gbete naxa mini hɔrɔmɔlingira kui, a a fala a be a xui itexi ra, «I xa warate rawali, xɛ xaba, barima na waxati bara a li, dunija xɛ xa xaba. ¹⁶ Naxan nu magoroxi nuxui fari, a naxa warate rawali dunija ma, dunija xɛ naxa xaba.»

¹⁷ Maleke gbete naxa mini koore hɔrɔmɔlingira kui, warate xɛjenxi nu na a belexe.

¹⁸ Maleke gbete, naxan nu te yamarima, a naxa keli serexebade yire, a a fala a xui itexi ra warate xɛjenxi kanyi be, «Warate xɛjenxi rawali, weni bogie xaba dunija, barima e bara mɔ.» ¹⁹ Na maleke naxa warate rawali, a fa dunija weni bogi birin ba, a e sa a sase kui Ala xa xɔne e maboronma dɛnnaxe. ²⁰ Na wali naxa raba taa fari ma. Mixi wuli naxa na se sase rafe, a fili a ma han na wuli naxa ikuya kilo kɛmɛ saxan na, a xa tilinyi fan soe de suxuma.

Malekə soloferenun gbaloe dɔnxɔee

¹ Na dangi xanbi, n man naxa tɔnxuma xungbe to naxan bara n dɛ ixara. Maleke solofera naxa mini gbaloe dɔnxɔe solofera ra, Ala xa xɔnɛ kamalima naxee ra. ² N naxa baa nde to, a luxi alɔ diyaman, a sunbuxi tɛ ra. Mixi naxee nu bara nɔ na sube ra, a nun na kuye naxan yailanxi a misaali ra, a nun a xili xa kɔnti ra, e nu tixi baa fari, Ala xa kɔrae nu na e bɛlexɛ. ³ E nu Ala xa konyi Munsa xa bɛeti nan bama, a nun Yɛxɛeyɔrɛ xa bɛeti, a falafe ra, «Muxu Marigi Ala Sɛnbɛ Kanyi, i xa walie sɛnbɛ gbo! E makaaba! Dunjna Mange, i xa kira nɔndi na a ra, a man tinxin. ⁴ Marigi, nde mu gaaxuma i ya ra? Nde mu i xili matɔxɔma? I kerɛn peti nan sɛniyɛn. Namane birin fama ne e magorode i bɛ, barima i bara i xa tinxinyi makenɛn.»

⁵ Na to dangi, n naxa Ala xa hɔrɔmɔlingira rabixi to koore ma, saate kankira na naxan kui. ⁶ Maleke solofera, tɔɔre dɔnxɔe solofera nu na naxee yi ra, e naxa mini hɔrɔmɔlingira kui, sereχedubɛ dugi fiixɛ mayanbaxie ragoroxi e ma, bɛleti xɛɛma daaxi balanxi e kanke ma. ⁷ Nimase kerɛn na nimase naani ya ma, a naxa tɔnbili xɛɛma daaxi solofera so na maleke solofera yi ra. Na tɔnbilie nu rafexi Ala xa xɔne nan na, Ala naxan niŋɛ a ra abadan. ⁸ Tuuri naxa hɔrɔmɔlingira rafe Ala xa nɔrɛ nun a senbe xa fe ra. Mixi yo mu nu nɔma sode hɔrɔmɔlingira kui, fo tɔɔre solofera xa wali xa kamali naxee nu na maleke solofera yi ra.

16

Tənbili soloferə

¹ N naxa xui xungbe nde mε, naxan kelixi hɔrɔmɔlingira kui, a a falama malekεε bε, «Wo siga, wo xa Ala xa xɔnε tɔnbili soloferree ifili dunija ma.» ² Malekε singe naxa siga, a sa a xa tɔnbili ifili dunija ma. Na kui, fi jaaxi naxa mini mixie ma, na sube xa tɔnxuma nu saxi naxee ma, naxee nu tuubima kuye bε naxan yailanxi a misaali ra.

³ Malekē firin nde naxa a xa tɔnbili ifili baa ma. Baa naxa lu alɔ mixi faxaxi wuli. Nimase birin naxa faxa, naxee nu na baa ma.

⁴ Maleke saxon nde naxa a xa tənbili ifili xuree nun dulonyie ma. E fan naxa findi wuli ra. ⁵ N naxa maleke xui me, naxan nu ye yamarima. A naxa a fala, «I tan naxan na to, i tan naxan na xoro, i tan naxan seniyen, i bara kiti tinxinx sa, ⁶ barima e nu bara seniyentœe nun namijɔnmœe wuli ramini. I fan bara wuli so e yi ra, e naxan minma. A lanxi na ki ne.» ⁷ N naxa serexbade fan xui me. A naxa a fala, «Iyo, Ala Senbe Kanyi, i

xa kiiti birin tinxin, e findixi nɔndi nan na.»

⁸ Maleke naani nde naxa a xa tɔnbili ifili soge ma. Soge naxa yaamari sɔtɔ a xa adamadie gan a tε ra. ⁹ Wuyenyi jaaxi naxa mixie gan. E naxa Ala xili rasɔtɔ, naxan na tɔɔre birin nasanbaxi. E mu tuubi, e tondi Ala matɔxɔde.

¹⁰ Maleke suuli nde naxa a xa tɔnbili ifili na sube xa kibanyi ma. A xa mangeya naxa lu dimi kui, mixie naxa e nenyie xin jaxankate ma, ¹¹ e fa Ala xili rasɔtɔ, naxan na koore ma, e xa tɔɔre nun e xa fie xa fe ra. E tondi gbilende e xa wali kobie fɔxɔ ra.

¹² Maleke senni nde naxa a xa tɔnbili ifili Efirati xure xungbe ma. Na xure naxa xara, alako a xa findi kira ra mangee bε, naxee fama kelife sogetede. ¹³ N naxa jinnee səniyentare saxan to mini ra na sube magaaxuxi dε kui, na sube boore dε kui, a nun na namijɔnme wule fale dε kui. Na jinnee nu maniyaxi xuujee nan na. ¹⁴ Sentane xa jinnee nan nu e ra, naxee tɔnxumae rabama, e man sigama dunija mangee maxilide, alako e xa e malan, e xa gere so Ala Senbe Kanyi xa lɔxɔe xungbe ma. ¹⁵ «Wo bara a to, n fama terenna nan na, alɔ muneti a gbe wali rabama ki naxε. Sεewε na mixi bε naxan mu xima, naxan mu a xa dugi bama. Na kanyi naxa lu a mageli ra, alako a naxa yaagi.» ¹⁶ Ninnée naxa dunija mangee malan yire nde naxan xili falama Eburu xui ra «Aramagedon.»

¹⁷ Maleke solofera nde naxa a xa tɔnbili ifili kuye ma. Xui xungbe nde naxa mini hɔrɔmɔlingira kui Ala xa kibanyi mabiri, a a masen, «A bara jɔn.» ¹⁸ Galanyi naxa bula, xuie naxa mini, seyamakɔnyie naxa mini, bɔxi naxa səren, naxan maniye mu nu raba sinden kafi dunija fɔlε. ¹⁹ Na taa xungbe naxa kana alɔ se naxan giraxi dɔxɔ saxan. Dunija taae birin naxa bira. Ala naxa ratu Babilɔn taa gbe ma, a weni tɔnbili fi a ma a xa Ala xa xɔnε mankane min. ²⁰ Surie nun geyae naxa lɔε. ²¹ Balabalanyi belebelee naxa keli koore ma, e bira mixie ma. A xɔri keren binya kilo tongo saxan nun naani jɔndɔn. Mixie naxa Ala xili rasɔtɔ na balabalanyi xa fe ra, barima na tɔɔre nu gbo a gbe ra.

17

Babilɔn xa kane

¹ Na dangi xanbi, maleke keren naxan nu na na maleke tɔnbili kanyi solofera ya ma, a naxa a fala n bε, «Fa be, alako n xa langoe xungbe xa kiiti masen i bε, na langoe naxan dɔxɔxi xure xungbee dε ra.» ² Dunija mangee nun na langoe gine naxa fe kobi raba. E xa mixie fan naxa bira fe jaaxie fɔxɔ ra han e naxa lu alɔ siisilae.

³ Na maleke naxa laamatunyi nde masen n bε. N naxa gine nde to gbengberenyi

ma, a dəxəxi sube gbeeli fari, marasətə xilie nu səbəxi naxan ma. Xunyi soloferə nu na a ma, feri fu tixi a xun ma.⁴ Na gine nu maxirixi donma gbeeli tofanyi nan na, kənmagore, bəlexerasoe, nun xurunde tofanyie nu na a yi ra naxee yailanxi xəema nun gəmə tofanyie ra. Pəcti xəema daaxi suxuxi a yi ra, fe xənxi səniyəntaree nu na a kui, naxee misaalixi a xa wali jaaxi ra.⁵ Xili nde səbəxi a tigi ma gundo daaxi: «Babilən xungbe, yənelae nun fe jaaxie nga.»⁶ N naxa na gine to, a siisixi səniyəntəee wuli ra, naxee nu findixi Isa xa seedee ra. N to a to, n de naxa ixara ki fanyi.

⁷ Na malekə naxa a fala n bə, «Munfe ra i de ixaraxi? N fama nə yi gundo tagi rabade i bə, yi gine xa fe ra nun yi sube xunyi soloferə nun feri fu kanyi xa fe ra a dəxəxi naxan fari.⁸ I sube naxan to, a nu na na, kənə a mu na yakəsi. A fama nə tede yili tilinxı kui, a fa bənə. Adamadi naxee xili mu səbəxi kisi buki kui, kabi dunija fələ, e kaabama nə yi sube xa fe ra, barima singe a nu na, yakəsi a mu na, kənə təmui naxan sa fama, a man minima nə.»

⁹ Xaxilima nəma yi fahaamude: Na xunyi soloferə misaalixi geysə soloferə nan na, gine dəxəxi naxee fari.¹⁰ Nee man misaalixi mangə soloferə nan na. Suuli bara bira, kerən na na, boore mu nu fa sinden. A na fa, a buma nə dondoronti.¹¹ Sube naxan nu na na, kənə a mu na yakəsi, na misaalixi mangə solomasaxan nde nan na. A fan na na na mangə soloferə nan ya ma naxan fama bənəde.

¹² Na feri fu i naxee toxi, nee fan misaalixi mangə fu nan na, naxee mu nu mangəya sətə sinden. E tan nun na sube, e fama mangə nəe nan sətəde waxati kerən bun ma.¹³ E waxənfe birin lan. E e xa sənbə nun e xa mangəya ragbilenma nə na sube ma.¹⁴ E Yəxəeyərə gerəma nə, kənə Yəxəeyərə nan greenima, barima a tan nan findixi Marigi Marigi ra, mangəe xa Mange. A xa mixi sugandixie, a xa danxaniyatəee na a səeti ma.¹⁵ A naxa a fala n bə, «Na xuree i naxee toxi, na langoe gine dəxəxi xure naxee de ra, e misaalixi pamanəe, bənsəee, sie, nun xuie nan na.»¹⁶ Na feri fu nun na sube, i naxee toxi, e na langoe gine xənma nə. E fama nə se birin bade a yi ra, e fa a ti a mageli ra, e a sube don, e a dənxəe woli te xəcəra,¹⁷ barima Ala nan a ragirixi e xa a waxənfe raba. E xa e xa mangəya ragbilen na sube ma, han Ala xa masenyi kamalima təmui naxə.¹⁸ Na gine i naxan toxi, a misaalixi dunija mangəe xa mangataa xungbe nan na.»

¹ Na dangi xanbi, n naxa maleke gbete to goro ra keli koore ma. Nœ xungbe nu na a yi, a xa nœre naxa dunija iyalan. ² A naxa a fala a xui itexi ra, «Babilon xungbe bara bira. Babilon bara bira, a bara findi jinnee xonyi ra, jinne seniyentaree nun xoni raharamuxie luma dènnaxe. ³ A kanaxi ne barima si birin bara bira a xa fe jaaxie fôxø ra. Dunija mangée bara lu a seeti ma a xa wali kobi kui. Dunija yulee fan bara banna a waxonfe saabui ra. E birin luxi ne alɔ siisilae.»

⁴ N naxa xui gbete me keli koore ma a falafe ra, «N ma jama, wo xa mini a ya ma, alako wo fan naxa lu a xa yunubie kui, wo xa a xa tɔɔre fan sɔtɔ. ⁵ A xa yunubie bara gbo a gbegbe ra. Ala bara ratu a xa tinxintareya birin ma. ⁶ Wo xa a xa wali sare ragbilen a ma dɔxø firin. A naxan nabaxi wo ra, wo xa na raba a tan fan na dɔxø firin. ⁷ A waxonfe xun to nu masaxi temui birin, wo fan xa a xa tɔɔre xun masa na ki, a xa sunnun, barima a a fala ne a bɔŋɛ kui, «Mangɛ gine nan n na. Kaŋɛ gine mu na n na, n mu luma sunnuni kui abadan.» ⁸ Na masenyi xa fe ra, a fama yi gbaloe tote lɔxø kerens: faxɛ, sunnuni, nun kaamɛ. A ganma ne te ra, barima Marigi Ala Sembema nan a makiitixi.»

⁹ Dunija mangɛ birin naxee bara bira a xa fe jaaxie nun a waxonfee fôxø ra, e fama ne Wade. E na a to a xa taa na ganfe, e sunnunma ne. ¹⁰ E lu yire makuye barima e gaaxuxi a xa tɔɔre ya ra. E nu fa a fala, «Naxankate na Babilon be. Naxankate na na taa xungbe sənbəma be. A bara makiiti leeri kerens bun ma.»

¹¹ Dunija yulee wama ne a xa fe ra, e sunnunma ne, barima mixi mu na naxan e xa kotee sarama sɔnɔn, ¹² kote naxan findixi xɛɛma ra, gbeti, gɛmɛ tofanyie, dugi gesɛ daaxi, dugi gbeeli, wuri fanyi, sili jinyi masolixi, wuri fanyi masolixi, yɔxui, wure, gɛmɛ xɔrɔxɔɛ, ¹³ donse jɔxunmɛ, surayi mɔɔli birin, labunde, weni, ture, farin fanyi, ningee, yɛxɛɛ, soee, sɔɔri ragisee, nun konyie. ¹⁴ «I waxonfe birin bara makuya i ra, na se fanyie bara lɔɛ i ma. I mu nee sɔtɔma sɔnɔn.» ¹⁵ Yule naxee bannaxi a saabui ra, e fan luma ne yire makuye, barima e gaaxuxi a xa tɔɔre ya ra. E wama ne, e lu sunnuni kui. ¹⁶ E nu a fala, «Naxankate na na taa xungbe be, naxankate na a be, naxan nu wama dugi fiixɛ, dugi gbeeli, xɛɛma, nun gɛmɛ tofanyie xɔn.»

¹⁷ A xa naafuli birin bara kana na waxati kerenyi kui. Kunkui rajeree nun mixi naxan birin kunkui wali nde rabama, e luma ne yire makuye, ¹⁸ e fa a fala e xui itexi ra na taa xungbe ganxi ya ra, «Yi taa, a maniyɛ mu na.» ¹⁹ E fama ne xube masode e xunyi ma, e wa, e lu sunnuni kui, e a fala, «Naxankate na na taa xungbe be, naxankate na na

taa be kunkui kanyie bannaxi dənnaxə. Na taa bara findi gbengberenyi ra na waxati kerenyi kui.»

²⁰ «Naxee na koore, wo xa jəlexin na taa xa jaxankate xa fe ra. Səniyentəee, Ala xa xəerae, nun namijənməe, wo tan xa jəlexin, barima Ala bara wo gbejəxə.» ²¹ Na temui maleke sənbəma nde naxa gəmə xungbe tongo naxan nu luxi alə se luxutase, a naxa a woli baa ma a falafe ra, «Babilən taa xungbe birama nə a jaaxi ra alə yi gəmə. Mixi mu a toma sənən.»

²² «I xa sigie mu məma sənən, naxee sama kəra, xule, nun sara xui ra. Wali xui mu minima i xənyi sənən, maale din xui fan mu luma i xənyi sənən. ²³ Lanpui xa naiyalanyi mu toma i xənyi sənən. Futi xirimae xa jəlexin xui mu məma i xənyi sənən, barima i xa yuləe nu bara findi mixi xungbee ra dunija, i bara si birin natantan i xa fe jaaxie saabui ra. ²⁴ Namijənməe nun səniyentəee wuli bara mini i xənyi, a nun naxee kən bara raxaba bəxi ma.»

19

Ala xa tantui

¹ Na to dangi, n naxa jama xungbe xui me koore ma a fala ra, «Ala tantu. Kisi, xunnakeli, nun sənbə na muxu Marigi Ala bə, ² barima a xa kiiti tinxin, a findixi nəndi nan na. A bara langoe gine makiiti, naxan nu bara dunija ratantan a xa fe jaaxie ra. Ala bara a xa konyie wuli gbejəxə a ma.»

³ Nama man naxa a fala a firin nde, «Ala tantu. Babilən tuuri tema nə abadan.»

⁴ Na fori məxənən nun naani, nun na nimase naani naxa e felen bəxi, e Ala batu naxan nu magoroxi kibanyi kui, a falafe ra, «Amina, Ala tantu.»

⁵ Xui nde naxa mini kibanyi, a falafe ra, «Ala xa konyie, wo xa won Marigi Ala matəxə, wo tan naxee gaaxu a ya ra, wo tan diməe nun forie.»

⁶ N naxa jama xungbe xui me naxan sənbə gbo alə xure wundu xui, xa na mu a ra galanyi xui. E naxa a fala, «Ala tantu, barima Ala Sənbə Kanyi, won Marigi Ala bara so a xa mangeya kui. ⁷ Won xa səewa, won xa jəlexin, won xa a binya, barima Yəxəeyərə xa futi xiri temui bara a li. A naxan dəxəma, a bara gə a yetə yailande. ⁸ A naxan dəxəma a bara dugi fiixə tofanyi ragoro a ma, naxan misaalixi səniyentəee xa kewali tinxinxie ra.»

⁹ Maleke naxa a fala n bə, «I xa a səbə, 〈Nələxinyi na mixie bə naxee maxilixi

Yexeeeyore xa futi xiri malanyi.» » A naxa a fala n be, «Ala xa nəndi nan na ki.»¹⁰ N naxa n xinbi sin a bun ma n xa a batu, kənə a naxa a fala n be, «Ade, i naxa na raba. N fan findixi Ala xa konyi nan na alo i tan nun i ngaxakerenyi naxee bara la Isa xa seedejəxəya ra. I xa Ala nan batu. Isa xa seedejəxəya findixi namijənmə xa masenyi xəri nan na.»

¹¹ Na dangi xanbi n naxa koore to rabi ra, soe fiixə tixi na, a ragima xili Dugutəgə nun Nəndi fale. A gere soma tinxinyi nan na, a kiiti sa tinxinyi kui.¹² A yae nu luxi nə alo te, mange katanyi naxan yailanxi gəmə tofanyi ra nu dusuxi a xun na. A xili səbəxi a ma, xili mixi yo mu naxan kolon bafe a tan na.¹³ A xa dugi bundaxi wuli ra. A xili nə Ala xa Masenyi.¹⁴ Koore səori gali nu biraxi a fəxə ra e xa soe fiixə fari, dugi fiixə tofanyie fan nagoroxi e ma.¹⁵ Santidəgəma xəjənəxi nu minixi a də i, alako a xa jamanəe gere, a xa e yamari sawuri sənbəma ra, Ala Sənbə Kanyi xa xənəe xa kamali.¹⁶ A səbəxi a xa dugi xungbe ma, a nun a tabe ma, «Mangəe xa Mangə, marigie Marigi.»

¹⁷ N naxa malekə to, a tixi soge fari. A naxa a fala a xui itexi ra xəni birin be naxee nu na koore ma, «Wo fa Ala xa xunnakeli yire,¹⁸ wo xa mangəe sube don, a nun səori mangəe sube, sənbəmae sube, soee sube, soe ragie sube, lasiri nun konyie sube, diməe nun forie sube.»

¹⁹ N naxa na sube to, a nun dunija mangəe nun e xa səorie. E birin nu malanxi alako e xa na soe fiixə ragima nun a xa səori gali gere.

²⁰ Soe fiixə ragima naxa na sube jaaxi suxu, a nun na namijənmə wule fale, naxan nu bara mixie madaxu tənxumae ra, sube xa tənxuma nu saxi mixi naxee ma, a nun naxee nu bara na sube xa kuye batu. Na firinyie birin naxa woli te nun soda xəora.²¹ Santidəgəma naxan nu minima soe fiixə ragima də kui, a naxa booree faxa, xənie fa e sube don.

20

Sentane rajənyi

¹ Na dangi xanbi, n naxa malekə to goro ra kelife koore ma, yili tilinxı naadə saabi nun yələnxənyi belebele nu na a yi ra.² A naxa na sube magaaxuxi suxu, na bəximase fori, naxan findixi Ibulisa ra, na nan na ki Sentane. A naxa a xiri, a xa lu na ki jə wulu kerən bun ma.³ A naxa a woli yili tilinxı kui, a naadə balan, a tənxuma sa naadə ma, alako a naxa mini sie madaxude han na jə wulu kerən xa kamali. Na xanbi a lanma a xa

fulun waxati dunkedi bun ma.

⁴ N naxa kibanyi ndee to. Mixi naxee magoroxi e kui, nee nu bara yaamari soto e xa kiiti sa. N naxa mixie to naxee xunyie nu bara ba e de i Isa xa seedejoxoya nun Ala xa masenyi xa fe ra. N man naxa mixie to naxee mu nu tuubi na sube nun a xa kuye be, na sube xili mu nu sebexi e tigi ma, xa na mu a ra e bellexe ma. E nu bara keli faxe ma, e njne, e yaamari raba Ala xa Mixi Sugandixi seeti ma ne wulu keren bun ma. ⁵ Boore mixi faxaxie mu nu kelixi faxe ma sinden, fo na ne wulu keren xa kamali. Marakeli singe nan na ki. ⁶ Nelexinyi nun seniyenyi na mixie be naxee bara lu na marakeli singe kui. Saya firin nde mu nomma e lide sonon. E findima ne Ala nun Ala xa Mixi Sugandixi xa serexedubee ra, e fa yaamari ti a seeti ma ne wulu keren bun ma.

⁷ Na ne wulu keren na kamali temui naxe, Sentane minima ne a xa geeli kui, ⁸ a siga dunija birin sie madaxude, alo Gogo nun Magogo, a e malan gere xili ma. E xasabi luma ne alo meyenyi naxan na baa de ra.

⁹ Sie kelima ne dunija yire birin, e fa Ala xa jama rabilin a xa taa xanuxi kui. Kono na temui te goroma ne kelife koore ma, a fa e sonto. ¹⁰ Ibulisa naxan nu sie madaxuma, a tan bara woli te nun soda xora, na sube nun na namijonme wule fale na dennaxe. E jaxankatama ne naa koe nun yanyi ra abadan.

¹¹ Na dangi xanbi, n naxa kibanyi xungbe fixe to, Ala magoroxi a kui. Boxi nun koore naxa e gi a ya ra, e loe. ¹² N naxa mixi faxaxie to, forie nun dimee, e birin tixi kibanyi ya i. Bukie naxa rabi, boore buki fan naxa rabi naxan findixi kisi buki ra. Mixi faxaxie naxa makiiti e kewali ra naxan nu sebexi na bukie kui. ¹³ Mixi faxaxie naxee nu na baa ma, nee naxa keli. Mixi faxaxie naxee nu na aligiyama, nee fan naxa keli, e birin naxa makiiti e kewali ma. ¹⁴ Faxe nun aligiyama naxa woli te xora, naxan findixi faxe firin nde ra. ¹⁵ Mixi naxan birin xili mu nu sebexi kisi buki kui, e naxa woli te xora.

21

Koore neene nun boxi neene

¹ N naxa koore nun boxi neene to, barima koore nun boxi singe nu bara loe, baa fan mu nu na sonon. ² N naxa taa seniyenxi to, Darisalamu neene, naxan nu na gorofe keli koore ma Ala seeti ma. A nu rafalaxi a fanyi ra alo gine naxan sigama a xa mori ralande a xa futi xiri loxoe. ³ N naxa xui senbema nde me kelife kibanyi yire, a falafe ra, «Ala xa horomelingira nan ya naxan tixi adamadie ya ma. Ala sabatima ne adamadie tagi,

e findi a xa nama ra, a fan findi e Marigi Ala ra, a lu e tagi.⁴ A e yaye birin bama ne. Faxe, sunnunyi, wa xui, nun töre mu luma naa sɔɔn, barima na fe mɔɔli naxee nu na singe ra, nee birin bara jɔn.»

⁵ Naxan magoroxi kibanyi kui a naxa a fala, «Yakɔsi, n bara fe birin masara.» A man naxa a fala, «A sɛbe, barima masenyi na a ra naxan findixi nɔndi ra, a mu kanama abadan.»⁶ A naxa a fala n be, «A bara jɔn. N tan nan na fe singe nun fe dɔnxɔe ra, a fɔle nun a rapɔnyi. Ye xɔli na naxan ma, n kisi ye fima ne a ma, a mu sarama. Na ye misaalixi kisi nan na.⁷ Mixi naxan geenima, a ke nan na ki. N bara findi a Marigi Ala ra, a fan bara findi n ma di ra.⁸ Kɔnɔ mixi gaaxuxie, danxaniyateree, mixi jaaxie, faxetie, yenɛlae, mandurulae, kuye batuie, wule falee, e birin luma ne te nun soda xɔɔra. Na findima faxe firin nde nan na.»

⁹ Malekɛ nde naxan nu na na malekɛ solofera ya ma, tɔnbili solofera nu na naxee yi ra, mankanɛ solofera saxi e kui, a naxa fa n yire, a a fala n be, «Fa be, n xa Yɛxɛeyɔrɛ xa gine masen i be, naxan xa futi fama xiride.»¹⁰ A naxa n xaxili xanin geya xungbe itexi ma. Menni a naxa na taa səniyɛnxi masen n be, naxan findixi na Darisalamu ra, naxan nu bara goro kelife koore ma Ala seeti ma.¹¹ Ala xa nɔrɛ nu na a ma, a nu yanbama alɔ gɛmɛ tofanyi naxan maniyaxi diyaman na.¹² A xa tete nu ite, naade fu nu firin nu na a ma, malekɛ fu nun firin nu tixi na naadɛe ra e makantafe ma. Isirayila bɔnsɔe fu nun firin xili nu sɛbɛxi na naadɛe ma.¹³ Naade saxan nu na sogetede mabiri, naade saxan nu na kɔola mabiri, naade saxan nu na yirefanyi mabiri, naade saxan nu na sogegorode mabiri.¹⁴ Taa tete nu tixi na gɛmɛ safe fu nun firin nan fari, Yɛxɛeyɔrɛ xa xɛera fu nun firin xilie nu sɛbɛxi e ma.¹⁵ Maniyase xɛema daaxi nu na na malekɛ yi ra, naxan nu wɔyenma n be, alako a xa nɔ taa, a naadɛe, nun a tete maniyade.¹⁶ Taa kuyɛ, taa igbona, nun taa iteya, a birin nu lanxi kilo wulu firin, kilo kɛmɛ firin, kilo mɔxɔŋɛn nan ma.¹⁷ Malekɛ naxa tete fan maniya adama ki ma. Na naxa lan kanke ya tongo saxan nun senni ma.

¹⁸ Tete nu yailanxi gɛmɛ tofanyi nan na naxan maniya diyaman na. Taa tan nu yailanxi xɛema xɔri fanyi nan na naxan tinse alɔ ye.¹⁹ Taa tete nu tixi gɛmɛ xungbee nan fari. Gɛmɛ tofanyi mɔɔli birin nan nu na gɛmɛ xungbee raxunmaxi. Gɛmɛ xungbe singe raxunmaxi gɛmɛ tofanyi nde nan na naxan xili falama yasipe, a firin nde raxunmaxi gɛmɛ tofanyi nde nan na naxan xili falama safiri, a saxan nde kalisedone, a naani nde emerode,²⁰ a suuli nde sarodonixi, a senni nde sarodone, a solofera nde kiosolite, a

solomasaxan nde berili, a solomanaani nde topasi, a fu nde kirisopirase, a fu nun kerent de hiyasinti, a fu nun firin nde ametisite.²¹ Tete naade fu nun firin nu yailanxi ḡem̄e tofanyie nan na naxee na baa ma. Naade birin findixi ḡem̄e kerent nan na. Taa malande nu yailanxi x̄eema x̄ori fanyi nan na naxan tinse alɔ ye.

²² N mu Ala xa h̄or̄om̄olingira toxi taa kui, barima Marigi Ala S̄enbe Kanyi nun Yex̄eeyore nan na h̄or̄om̄obanxi ra.²³ Na taa hayi mu nu na soge ma, xa na mu a ra kike ma, alako a xa naiyalanyi s̄ot̄o. Ala xa n̄ore nan findima a xa naiyalanyi ra, Yex̄eeyore findima a xa lanpui nan na.²⁴ Sie j̄er̄ema a xa naiyalanyi nan kui, dunija manḡe fama ne a binyade.²⁵ Na taa naadēe mu balanma, barima k̄oe mu soma naa.²⁶ Sie fama ne Ala binyade naa, e a mat̄ox̄o.²⁷ Se s̄eniyentare yo mu soma naa, mixi naxan fe x̄onxi rabama nun mixi naxan wule falama, e fan mu soma naa. Mixi naxee xili s̄eb̄exi Yex̄eeyore xa kisi buki kui, e gbansan nan soma na.

Wɔyenyi naxee fahaamufe xc̄r̄ox̄

Ala xa Mixi Sugandixi - Xili naxan saxi Ala xa Xeera xun ma, Ala naxan laayidixi a xa jama be kabi temui x̄onkuye. Yi xili s̄eb̄exi «Christ» furanse xui, k̄on̄ a fatanxi gireki xui ra Inyila Isa s̄eb̄exi naxan na. «Al Masiihu» fan a birin kerent, k̄on̄ a fatanxi eburu xui ra Tawureta Munsa s̄eb̄exi naxan na. Na xili firinyie nu wama mixi masenfe Ala naxan sugandixi manḡe ra a xa jama xun ma.

Ala Xaxili S̄eniyenxi - Yi Kitaabui a masenma a Ala a yete xaxili x̄eema danxaniyat̄ee x̄on ma e malife ra e xa j̄ere kui.

Al Masiihu - «Ala xa Mixi Sugandixi» mato.

Danxaniyat̄ee - Yi Kitaabui mixi xilima «danxaniyat̄ee» naxan nu lama a ra a Isa findixi dunija Nakisima nan na, e fa bira a xa s̄eriye f̄ox̄o ra.

Eburu – Xili fori nan na ki naxan nu saxi Isirayilakae xun ma. E xui naxan fan falama, na fan xili «Eburu xui.»

Fariseni - Xili naxan saxi xunlande nde xun ma naxan nu na Yuwifi diinelae ya ma. E nu a manɔxunxi a mixi birin lanma a xa karaxan Ala xa yaamarie rabafe ra, a naxee soxi Annabi Munsa yi ra. E nu mixi ragbengbenma s̄enbe ra na fe kui.

H̄or̄om̄obanxi - Yuwifie xa diine kui salide kerent nu na naxan dangi e xa salide birin na. A nu na Darisalamu taa kui. Yuwifie nu lanma e xa s̄erexe ba mènni gbansan. Alatala xa n̄ore yati nu bara goro na banxi xun ma.

Kunε - Fure nde naxan a niyama furema xa ramini Yuwifi jama ya ma. Na mixi findixi «mixi seniyentare» ra e be naxan mu lanma a xa din mixi yalanxi ra.

Malabui lɔxœ - Yuwifie e malabuma simiti lɔxœ alø Tawureta Munsa e yamarixi ki naxε. Na lɔxœ a mu daxa e xa wali yo raba.

Ninne jaaxi - Ninne naxee birama Sentane fɔxɔ ra, e fa adamadie tɔɔrɔ, xa na mu a ra e ratantan.

Rɔmakaε - Isa nun a xa xεera fu nun firinyie xa waxati, Isirayila nun jamanε gbegbe nu na Rɔmakaε xa nɔε bun ma. E sənbe nu gbo jamanε birin be.

Saate Kankira - Annabi Munsa xa waxati Ala nu bara Isirayilakae yamari e xa kankira nde yailan Ala xa saate ragatama dənnaxε. Na saate nu səbəxi gəmə walaxε firin nan ma.

Saduseni - Xili naxan saxi xunlandε nde xun ma naxan nu na Yuwifi diinelae ya ma. E mu laxi a ra Ala nan mixi rakelima faxε ma.

Sayamalekε Dangi Sali - Sali xungbe Yuwifie xa diine kui naxan mixi ratuma Ala xa kaabanako ma a to sayamalekε xε Misirakae xa di singee faxade. Na fe magaaxuxi dangi xanbi, Firawuna naxa Isirayilakae bənin, e xa gbilen e xɔnyi. Na sali man xili Taami Ləbinitare Sali, barima na sali waxati, Yuwifie mu taami texi donma xi soloferε bun ma.

Surayi - Yuwifie nu surayi ganma hɔrɔmɔbanxi kui, a xa findi sərəxε ra Ala be. (Inyila Isa Annabi Luki naxan səbəxi 1:9)

Taami Ləbinitare Sali - «Sayamalekε Dangi Sali» mato.

Wuri magalanbuxi - Isa xa waxati Rɔmakaε nu suutee faxama wuri magalanbuxi nan kɔn na. E nu e belexε itala, e e mabanban wuri ma lantuma ra. E man e sanyi mabanban, e fa e lu naa han e faxa.

Xunxafe ye xɔɔra - Yi Kitaabui a masenma a diine ki ma, mixie lanma e xa dukulu ye xɔɔra alako e xa Ala xa fe suxu. Na xili falama «xunxafe ye xɔɔra.»

Xε Xabe Sali - Yuwifi xa sali xungbe nde naxan nu rabama xi tongo suuli Sayamalekε Dangi Sali xanbi ra. Na lɔxœ e nu Ala tantuma e xa baloe xa fe ra e naxan sɔtɔ xε xaba temui. (Isa xa Xεerae xa Taruxui 2:1)

Yuwifi - Xili naxan saxi Isirayilakae xun ma Isa xa waxati. E gbegbe nu bara yensen yε dunija birin ma.

Ala xa kisi

¹ Na maleke naxa xure masen n bε. A nu tinse alɔ diyaman, a nu minima Ala nun Yεxεeyore xa kibanyi nan kui, ² a fa findi xure ra taa tagi. Kisi sansie nu tixi a dε firin na, e nu bogi kike yo kike, sanmaya fu nun firin ne kui. E burexe findixi seri nan na namanee bε. ³ Danke yo mu na sɔnɔn. Ala nun Yεxεeyore xa kibanyi na taa kui. Ala xa konyie a xui rabatuma, ⁴ e a yatagi to, a xili sεbεxi e tigi ma. ⁵ Kɔe mu soma naa, e hayi mu na lanpui nun soge naiyalanyi ma sɔnɔn, barima Marigi Ala nan findixi e xa naiyalanyi ra. Ala xa konyie yaamari tima ne naa abadan.

⁶ Maleke naxa a fala n bε, «Yi masenyi nɔndi nan a ra, a mu kanama. Marigi Ala, naxan namijɔnmɛ xaxili rajerɛma, a naxa a xa maleke xεe alako a xa a masen a xa konyie bε naxan fama rabade waxati makɔrexri ra.»

⁷ Isa naxa a masen, «I xa a kolon, a gbe mu luxi n xa fa. Nεlexinyi na mixi bε naxan yi masenyi rabatuma, naxan sεbεxi yi Kitaabui kui Ala xili ra.»

⁸ N tan Yaya, n bara na fe birin mε, n bara na fe birin to. N to na mε, n to na to, n naxa bira na maleke bun ma naxan nu bara na fee masen n bε, alako n xa a batu. ⁹ Kɔnɔ a naxa a fala n bε, «Ade, i naxa na raba. N fan findixi Ala xa konyi nan na alɔ i tan nun i ngaxakerenyi naxee findixi namijɔnmɛe ra, a nun mixi naxee yi Kitaabui xa masenyi rabatuma. I xa Ala batu.»

¹⁰ Na dangi xanbi na maleke naxa a fala n bε, «I naxa yi masenyi balan tɔnxuma ra sinden, naxan sεbεxi yi Kitaabui kui Ala xili ra, barima waxati bara makɔre. ¹¹ Tinxintare xa lu tinxintareya kui, sεniyentare xa lu sεniyentareja kui, tinxintɔe xa lu tinxinyi kui, sεniyentɔe xa lu sεniyenyi kui.»

¹² Isa naxa a masen, «I xa a kolon, a gbe mu luxi n xa fa, n man fama ne mixi birin xa kewali sare ra. ¹³ N tan nan findixi fe singe nun fe dɔnxɔe ra, a fɔlε nun a rajɔnyi ra. ¹⁴ Nεlexinyi na mixi bε naxee e yetε sεniyenma, alako e xa kisi sansi bogi don, e man xa nɔ sode na taa kui naadε ra. ¹⁵ Fe jaaxi rabae na taa fari ma, mandurulae, yεnelae, faxetie, kuye batuie, nun wule fale birin wule rafan naxee ma. ¹⁶ N tan Isa, n bara n ma maleke xεe seedepɔxɔya ra danxaniyatɔe jamae ma. N tan findixi Dawuda bɔnsɔe sanke nan na, n tan findixi Dawuda bɔnsɔe nan na. N luma ne alɔ subaxε looloe.»

¹⁷ Ala Xaxili Sεniyenxi nun gine naxan xa futi xirima, e birin a falama, «Fa.» Naxan na a mε, na fan xa a fala, «Fa! Ye xoli na naxan ma, a xa fa. Naxan wama a

minfe, a xa kisi ye tongo, a xa a min, a mu sarama!»

¹⁸ N tan Yaya bara findi seede ra mixi birin bε naxee bara yi masenyi mε naxan sεbεxi yi Kitaabui kui Ala xili ra. Xa a sa li mixi nde fama fe gbεtε nde sade yi masenyi fari, Ala nan fama tɔɔrε sade na kanyi ma, alɔ tɔɔrε naxan ma fe sεbεxi yi Kitaabui kui.

¹⁹ Xa a sa li mixi nde naxa wɔyεnyi nde ba yi namijɔnme xa masenyi ra naxan sεbεxi yi Kitaabui kui, Ala nan fama kisi sansi ke bade a yi ra, a fa lu taa sεniyenxi fari ma, alɔ a sεbεxi yi Kitaabui kui ki naxε. ²⁰ Yi seede naxan seedεjɔxɔya baxi, a xa masenyi nan ya, a naxε, «Iyo, a gbe mu luxi n xa fa.» Amina. Marigi Isa, i xa fa!

²¹ Marigi Isa xa hinne birin na.